

Summary

Minchenko R. N. The role and importance of the local government in the development of Ukrainian statehood. — Article.

The main purpose of this article is to describe the main aspects of role and value of local government in process of creation of Ukrainian statehood and its influence on development of democracy of Ukraine.

Keywords: democracy, local government, local government, territorial communities.

УДК 342.53(477)

Х. І. Приходько

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ І ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ (ДО ПРОБЛЕМИ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ)

Конституція України 1996 року закріпила ряд принципів [1], які складають аксіологічну основу національного парламентаризму — системи цінностей, ідеологій і практик позиціонування парламенту не тільки як єдиного законодавчого, а й як правозахисного органу державної влади, тобто такої установи, яка своєю діяльністю відтворює (або прагне до цього) демократичну (людиноцентристську) модель взаємин громадянина, суспільства і держави.

Проблема науково-доктринального та концептуально-правового забезпечення реалізації конституційних принципів, їх офіційного тлумачення Конституційним Судом України [2], а також дотримання «міжнародноправових стандартів парламентського процесу» [3], на наше глибоке переконання, у своєму вирішенні потребує, насамперед, застосування системного, структурного, функціонального, процесуального, компаративного методів дослідження. В практичній площині функціонування Верховної Ради України використання цих підходів дозволяє забезпечити єдність правових категорій «суб'єктивного та об'єктивного», «матеріального і процесуального», «міжнародного і національного» правової основи суспільних відносин реалізації законодавчої влади. Ці класичні діалектичні зв'язки є фундаментом становлення та розвитку цивілізованої моделі парламентаризму в Україні, в якій поєднується, по-перше, конституційні принципи, а по-друге, регламентовані механізми їх реалізації.

У становленні та розвитку українського парламентаризму особливе методологічне значення мають функціональна і процесуально-правова моделі організації діяльності Верховної Ради України.

В теоретичну основу нашого дослідження покладено результат аналізу багатьох наукових праць, присвячених доктринальним і прикладним аспектам функціонування парламенту, зокрема, це праці таких вчених, як С. А. Авак'ян, А. С. Автономов, М. Амеллер, М. О. Баймуратов, О. М. Бандурка, Г. В. Барабашев, Ч. Вайз, С. Б. Гавриш, А. З. Георгіца, В. Д. Горобець, В. М. Денисов,

Ю. Д. Древаль, В. С. Журавський, А. І. Златопольський, А. Д. Керимов, П. Кислий, О. Л. Копиленко, І. В. Котелевська, Л. Т. Кривенко, С. В. Масленнікова, В. А. Максимов, А. Х. Махненко, В. В. Медведчук, О. М. Мироненко, О. Г. Мурашин, Г. В. Нечепуренко, В. Ф. Опришко, М. П. Орзіх, В. Ф. Погорілко, М. Прело, М. І. Ставнійчук, В. Я. Тацій, М. О. Теплюк, Ю. М. Тодика, О. Ф. Фрицький, К. Хессе, В. М. Цвік, В. М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко, Н. Г. Шукліна. Предметом ретельного вивчення та аналізу були праці, в яких розглядалися питання процесуального забезпечення діяльності Верховної Ради України. До таких слід віднести праці вітчизняних вчених Ю. Г. Барабаша [4], О. Л. Копиленка [5], І. С. Куненко [6], О. О. Майданник [7], О. В. Марцеляка [8], В. М. Олуйка [9], Н. Л. Омельченко [10], В. Ф. Опришка [11], О. В. Богачової [5], О. В. Совгирі [12], Т. О. Тополянської [13], О. І. Ющика [14], а також зарубіжних, наприклад, роботи І. П. Окулича [15]. В основу нашого дослідження покладений аналіз окремих пам'яток світової правової традиції парламентської процедури — Parliamentary procedure, таких, наприклад, як «Тактика законодавчих зборів» Ієремії Бентама 1791 року видання [16], «Robert's Rules of Order» (в пер. з англ. — Правила порядку Роберта) Henry Martyn Robert 1876 edition [17] Щодо цих Правил російський дослідник В. К. Самігулін відзначає, що «теоретичні основи парламентського права заклав у 60-х роках ХІХ століття кадровий американський офіцер, професійний інженер і громадський діяч Генрі М. Роберт. Його обширну працю (результат півстолітньої роботи) — «Правила парламентської процедури» по праву називають «зведенням парламентських законів», «моделлю парламентської процедури». Особливістю Правил Г. М. Роберта є те, що вони пристосовані для будь-якої «асамблеї», де приймаються рішення, будь то палата парламенту, клуб виборців або релігійна община (світ, умма і так далі)» [18].

Мета цієї статті полягає в дослідженні парламентського процесу в Україні через застосування функціонального і процесуального підходів. Одними із основних завдань є дослідження функціональної і процесуально-правової моделей організації діяльності Верховної Ради України, а також розробка практичних рекомендацій щодо їх законодавчого удосконалення.

Отже, застосування функціонального та процесуального підходів у їх системному зв'язку сприяє більш глибокому аналізу сутності та змісту діяльності Верховної Ради України (тобто її динамічних властивостей) у поєднанні з дослідженням правових умов оптимального та ефективного забезпечення принципів конституційності, легітимності, законності парламентської діяльності, які нами вбачаються, насамперед, у парламентській процесуальній формі.

Не перебільшуючи методологічного значення функціонального методу, автор погоджується з висловлюваними в літературі застереженнями про те, що функціональний метод повинен використовуватися у системному зв'язку з іншими методами. Наприклад, дослідник функціонального підходу Ю. Г. Марков акцентує увагу на цінності функціонального методу при дослідженні складних систем або структур в поєднанні з методом структурного аналізу. Особливе методологічне значення мають висновки автора про те, що «функціональний

підхід є не лише і не стільки спосіб обійти внутрішню складність об'єкта дослідження (оскільки спрямований переважно на висвітлення зовнішніх властивостей об'єкта та його взаємодії із зовнішнім середовищем. — *Х. П.*), скільки засіб для виявлення істотних сторін цього об'єкта, його особливої природи, витoki якої належить шукати у сфері стосунків об'єкт — середовище. Вивчення ролі функціонального підходу в системі сучасного наукового пізнання показало, що роль ця фундаментальна. Функціональний підхід лежить в основі методу моделювання явищ, що протікають у великих і складних системах...» [19].

Наведене є підставою думати, що функціональний метод є засобом висвітлення особливостей функціонування соціальних систем, в тому числі парламенту. Відповідно до ст. 75 Конституції України парламент має особливе соціальне призначення — він виступає єдиним законодавчим органом державної влади [1], тобто є суб'єктом конституційних відносин реалізації законодавчої влади. У цьому зв'язку принципово важливого значення набуває правова модель функцій законодавчого органу і відносин реалізації визначеної компетенції парламенту. Вважаємо, що пріоритетною складовою цієї моделі є процесуальна основа діяльності Верховної Ради України — системна сукупність оптимальних правових процедур реалізації законодавчої влади в Україні.

Таким чином, функціональна модель організації діяльності Верховної Ради України побудована шляхом кореспондування повноважень конституційно визначеної компетенції та об'єктивується у функціях, формах і механізмах їх реалізації Верховною Радою України. Процесуально-правова модель організації діяльності Верховної Ради України втілена в системній сукупності формально визначених правових процедур реалізації законодавчої влади Верховною Радою України — парламентській процесуальній формі.

Безспірно, зміст кожної з цих функцій зумовлений змістом відповідних повноважень (прав і обов'язків) Верховної Ради України, закріплених Конституцією та законами України, через які реалізуються функції парламенту. У цьому зв'язку, в контексті дослідження конституційного процесу та його онтологічних форм в аспекті реалізації парламентської діяльності автором неодноразово аналізувалися питання доречності та доцільності звернення до проблеми реалізації повноважень та/або до проблеми функцій. Ми дійшли висновку, що усе ж таки проблема функцій Верховної Ради України і її вирішення з точки зору процесуального підходу дозволяє не тільки дослідити, проаналізувати, правові процедури, а й систематизувати, уніфікувати, оптимізувати і в подальшому кодифікувати. Застосування процесуального підходу до проблеми реалізації повноважень Верховної Ради України хоча й дозволяє максимально наближено до їх змісту встановити механізм реалізації, але ускладнює їх систематизацію; призводить скоріше до фрагментарного, ніж системного правового регулювання і тим самим ускладнює процедури реалізації.

Функціональна модель організації діяльності Верховної Ради України (онтологічний і аксіологічний аспекти). Отже, функції Верховної Ради України — це основні напрями і види її діяльності, що відображають сутність, зміст та

призначення Верховної Ради України у державі та суспільстві як органу законодавчої державної влади, пов'язані з реалізацією компетенції, закріпленої Конституцією України та іншими конституційно-правовими актами, відповідно до її місця та ролі в механізмі Української держави для досягнення завдань та мети.

Враховуючи особливості конституційної природи Верховної Ради України, її місце в механізмі держави, зміст діяльності парламенту України не обмежується лише наведеними вище функціями. Класифікація функцій Верховної Ради України має більш багатоаспектний характер. Так, окрім зазначеної класифікації, функції Верховної Ради України можна поділяти на такі види: а) за об'єктами (сферами) діяльності Верховної Ради України — внутрішні (політична, економічна, соціальна, духовно-культурна) та зовнішні (зовнішньополітична, зовнішньоекономічна, функція національної безпеки та ін.); б) за суб'єктами Верховної Ради України — загальнопарламентські, функції народних депутатів, функції комітетів, функції тимчасових спеціальних та слідчих комісій, функції фракцій, функції коаліції депутатських фракцій (парламентської більшості), функції опозиції; в) за способами або формами діяльності — за засобами діяльності Верховної Ради України — конституційна, бюджетно-фінансова, інформаційна, територіальна, програмна та інші функції; г) за терміном діяльності Верховної Ради України — постійні та тимчасові функції; ґ) за механізмом реалізації функцій Верховної Ради України — складні (комплексні) та прості функції [20].

Серед основних (пріоритетних) функцій Верховної Ради України слід виділити такі, як: представницька; законодавча; установча; контрольна (в тому числі правоохоронна, правозахисна); фінансова; зовнішньополітична [21].

Процесуально-правова модель організації діяльності Верховної Ради України (праксіологічний аспект). За своїм змістом функції Верховної Ради України — це складні правові явища. Вони являють собою процес реалізації повноважень (прав і обов'язків) парламенту України. Так, В. Ф. Погорілко зазначав, що кожна функція Верховної Ради України (законодавча, установча, контрольна та ін.) має свій порядок здійснення та свої особливості. Здійснення цих функцій або окремих дій Верховної Ради України та її органів, як правило, називається процедурами, або процесом. Зокрема, він розрізняв: законодавчу процедуру; формування органів державної влади (установчу процедуру); процедуру парламентського контролю; бюджетну та інші спеціальні процедури [22, 432–435]. Звідси здійснення функцій Верховної Ради України — це процедури, або процес, який має свої формальні особливості, свій порядок реалізації, що проявляється у формах діяльності Верховної Ради України.

Вважаємо, що сьогодні належним чином інституціоналізований з точки зору застосування процесуальних технологій законодавчий процес, який в літературі, по суті, інтерпретується як вид юридичного процесу, оскільки наділяється усіма його ознаками [5; 6]. Але відповідного підходу потребують й інші парламентські процедури. Застосування процесуального методу правового регулювання потребує, наприклад, установчий процес, контрольний процес, про-

цедури реалізації зовнішньополітичної діяльності. Оптимізацію цих процедур доцільно здійснювати системно у формі кодифікації.

Слід відзначити, що взаємозв'язок існує не тільки між змістом функцій та формами їх здійснення, але й в цілому призначення Верховної Ради України теж корелює виникнення тих чи інших форм, в яких здійснюються парламентські функції. Слід погодитись з авторами, які вважають, що головним призначенням Верховної Ради України є здійснення законотворчості [23, 434]. Це свідчить про наявність форм правотворчості при здійсненні будь-якої з функцій Верховної Ради України. Але ця форма не є єдиною. Парламентська діяльність здійснюється й в інших правових формах організаційного характеру.

Функції Верховної Ради України здійснюються завдяки функціонуванню суб'єктів механізму реалізації даної функції. Тобто функції реалізуються у формі роботи народних депутатів України; парламентських комітетів; тимчасових спеціальних та слідчих комісій Верховної Ради України; у формі функціонування депутатських фракцій та їх коаліцій та ін. Наявність таких форм діяльності функцій обумовлена компетенцією та місцем кожного з суб'єктів у механізмі реалізації функцій. Обсяг компетенції та призначення суб'єктів механізму обумовлює те, якими способами та завдяки проведенню яких заходів суб'єкти реалізують парламентські функції.

Звідси правові форми діяльності Верховної Ради України можна визначити як сукупність способів та заходів, за допомогою яких суб'єкти Верховної Ради України здійснюють парламентську діяльність Верховної Ради України. Причому способи здійснення матимуть, як правило, правовий характер, тоді як заходи — це форми організаційного характеру. Таким чином, Верховна Рада України здійснює діяльність у правових формах, що мають певні особливості, які дозволяють розмежувати ці форми на види. Перший вид форм парламентської діяльності являє собою сукупність дій Верховної Ради України, які мають організаційний характер. Різновидом таких заходів є: а) сесії; б) пленарні засідання; в) парламентські дебати; г) парламентські слухання з окремих питань; ґ) проведення днів уряду у Верховній Раді України; д) заслуховування щорічних та позачергових послань президента України про внутрішнє та зовнішнє становище України тощо. Безспірно, саме організаційно-правові форми мають бути системно врегульовані на законодавчому рівні. В Україні це навантаження переважно покладається на Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» [24].

Але питання полягає в тому, яку модель регулювання застосовує законодавець. На наш погляд, за критерієм системності доцільним є закріплення функціонально-процесуальної моделі регламентації організації діяльності Верховної Ради України, наприклад, «суб'єктний склад — функції — повноваження — процедурно-процесуальний порядок реалізації повноважень» є одним з напрямів сучасної парламентської реформи на конституційному та законодавчому рівнях. Причому ідеться не тільки про систематизацію та оптимізацію парламентських процедур, а й про вирішення питання ефективності дотримання цих процедур, яка полягає в тому числі у встановленні та деталізації норм

про юридичну відповідальність та відповідні санкції за порушення кожної з процедур одними з її основних суб'єктів — народними депутатами України, тобто інституціоналізації процесуальної відповідальності в конституційному праві.

Як ми вже зазначали, видом форм діяльності Верховної Ради України є правотворчі форми. Реалізація функцій Верховної Ради України у формі правотворчості — це діяльність Верховної Ради України, змістом якої є прийняття законів та інших актів Верховної Ради.

Наявність таких форм обумовлена призначенням парламенту України у суспільстві та його місцем у механізмі Української держави. Автор поділяє доктринальну точку зору, відповідно до якої сучасний парламент повинен видавати закони та визначати основні напрями політики від імені народу і як його виразник.

Основні тенденції удосконалення процесуальної форми діяльності Верховної Ради України або парламентська реформа в Україні. До зазначених тенденцій слід віднести системний комплекс організаційних та організаційно-правових заходів, що на пряму торкаються удосконалення саме процесуальної форми діяльності парламенту, а саме:

1. Розробка та затвердження Концепції розвитку парламентаризму в Україні. Цей крок відкриє нові перспективи переосмислення парламентських цінностей, а також глобалізації українського парламентаризму відповідно світових цінностей і міжнародно-правових стандартів парламентаризму.

Прийняття Концепції є необхідним з аксіологічної точки зору. Оскільки її мета автору вбачається в проголошенні незмінних пріоритетів у парламентській діяльності, які, на наше переконання, полягають в представництві інтересів української нації.

2. Визначення груп-блоків повноважень Верховної Ради України та її посадових осіб за *функціональною* належністю та удосконалення *правових процедур* реалізації цих повноважень. Вважаємо, що подібне системне удосконалення та оптимізація, по суті, процесуальних норм парламентського права є можливим або більш ефективним в порядку кодифікації законодавства про Верховну Раду України.

Телеологічною домінантою подібного перетворення є приведення у відповідність рівня закріплення матеріальних і процесуальних норм; законодавче визначення процедур реалізації прав і обов'язків Верховної Ради України та її суб'єктів — народних депутатів України, комітетів Верховної Ради України, постійних і тимчасових комісій парламенту, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Рахункової палати України; парламентської опозиції; оптимізація цих процедур відповідно визначеному ст. ст. 5 і 75 Конституції України призначенню Верховної Ради.

3. Удосконалення Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» в частині юридичної відповідальності за порушення норм Регламенту. Одним з прикладів законопроектної практики з цього питання є проект Закону України про кримінальну відповідальність за фальсифікацію голосування народним

депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради на пленарному засіданні за іншого депутата [25]. В цілому погоджуючись з ініціаторами законопроекту, слід відзначити те, що в рамках удосконалення інституту юридичної відповідальності і санкцій за порушення регламентного права потребує вирішення питання кваліфікації правопорушення і, відповідно, встановлення виду юридичної відповідальності.

Вважаємо, що першочерговим питанням є закріплення конституційно-правової відповідальності — в такому випадку санкцією може бути призупинення дії прийнятого акта, визнання голосування недійсним, як наслідок — скасування результатів голосування.

4. Прийняття Закону України «Про нормативно-правові акти України», зокрема визначення правової природи, юридичної дії законів і інших актів Верховної Ради України (постанов, декларацій, заяв і звернень), міжнародних договорів України, актів органів судової влади, в тому числі Конституційного Суду України.

5. Удосконалення електронної системи голосування з метою запровадження біометричних систем аутентифікації, наприклад, за відбитком пальців під час голосування.

6. Удосконалення правової процедури ініціювання, розробки, прийняття нової редакції Конституції України, а також внесення змін і доповнень до чинної Конституції України. Три альтернативних способи: 1. Удосконалення конституційної процедури в Законі про Регламент Верховної Ради України. 2. Прийняття закону про конституційну процедуру. 3. Внесення змін до розділу 13 Конституції України або інкорпорування поправок — прийняття додатку до Конституції України «Про процедуру внесення змін і доповнень до Конституції України».

7. Удосконалення контрольних, в тому числі правозахисних парламентських процедур. Внесення змін до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», «Про Рахункову палату України» в частині контрольного процесу, зокрема, застосування процесуальних технологій (регламентація стадій та етапів, процесуальних строків, визначення юридичної дії процесуальних документів).

8. В перспективі — кодифікація національного регламентного законодавства.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Офіційне тлумачення положення частини другої статті 5 в Рішеннях Конституційного Суду № 6-рп/2005 від 05.10.2005, № 6-рп/2008 від 16.04.2008 р.; Офіційне тлумачення положень статті 75 в Рішенні Конституційного Суду № 17-рп/2002 від 17.10.2002 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Приходько Х. В. Європейський вимір конституційного процесу в Україні // Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку : зб. ст. / за ред. Ю. С. Шемшученка, Л. В. Губерського, І. С. Гриценка ; упоряд. О. В. Кресін. — К., 2009. — С. 249–252.

4. Барабаш Ю. Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект) : монографія / Ю. Г. Барабаш. — Х. : Легас, 2004. — 192 с.
5. Копиленко О. Л. Законотворчий процес: стан і шляхи вдосконалення : монографія : у 2 ч. / О. Л. Копиленко, О. В. Богачова ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. — К. : Реферат, 2010. — 696 с.
6. Куненко І. С. Конституційний процес в Україні: актуальні питання правового забезпечення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / І. С. Куненко. — К., 2011.
7. Майданник О. О. Теоретичні проблеми контрольної функції парламенту України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Майданник Олена Олексіївна. — К., 2008. — 632 с.
8. Марцеляк О. В. Інститут омбудсмана: теорія і практика / О. В. Марцеляк. — Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. — 450 с.
9. Олуйко В. М. Парламентське право України: проблеми теорії та практики / В. М. Олуйко. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 216 с.
10. Омельченко Н. Л. Конституційно-правові засади законодавчої функції Верховної Ради України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Н. Л. Омельченко. — К., 2011. — 18 с.
11. Опришко В. Ф. Проблеми парламентського реформування як складової державно-правової реформи в Україні // Парламентська реформа: теорія і практика : зб. наук. пр. — К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2001. — С. 50–74.
12. Совгіря О. В. Правовий статус парламентської опозиції : навч. посіб. / О. В. Совгіря. — К. : Центр навч. л-ри, 2006. — 264 с.
13. Тополянська Т. О. Конституційно-процесуальні основи реалізації права законодавчої ініціативи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Т. О. Тополянська. — К., 2009. — 20 с.
14. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу : монографія / О. І. Ющик. — К. : Парлам. вид-во, 2004.
15. Окулич І. П. Парламентське процесуальне право як підотрасль конституційного права Російської Федерації // Конституційне і муніципальне право. — 2008. — № 7. — С. 14–17.
16. Essay on Political Tactics (London, T. Payne, 1791) [Електронний ресурс] / пер. М. К. — СПб. : Изд. Л. А. Велихова, 1907. — Режим доступу : http://www.sotsium.ru/books/37/38/bentham_parliament.html
17. Henry Martyn Robert. Robert's Rules of Order. 1876 edition; Henry M. Robert, III, William J. Evans, et al. The current «official» Robert's Rules of Order is now in its 10th Edition with more than 5 million copies sold. — Perseus Publishing, 2000. — 704 p.
18. Самигулдин В. К. Парламентське право // Основи Російського конституційного права [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.pravo.vuzlib.net/book_z024_page_47.html
19. Марков Ю. Г. Функціональний підхід в сучасному науковому пізнанні / Ю. Г. Марков. — Новосибірск : Наука, 1982. — 255 с. [Електронний ресурс] // PSYLIB : Психологічна бібліотека «Самопізнання і саморозвиток». — Режим доступу : <http://www.psylib.ukrweb.net/books/index.htm>
20. Приходько Х. В. Представницька функція Верховної Ради — парламенту України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Х. В. Приходько ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. — К., 2004. — 200 с.
21. Приходько Х. В. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України // Конституційне право України. Академічний курс : підруч. для вищ. навч. закл. : у 2 т. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Юрид. думка, 2008. — Т. 2. — С. 289–344.
22. Конституційне право України / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. — К. : Наук. думка, 2002. — 734 с.
23. Юридична енциклопедія. В 6 т. Т. 4. Н–П / редкол. : Ю. С. Шемшученка (голова) [та ін.]. — К. : Укр. енцикл., 2002. — 720 с.
24. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лют. 2010 р. (в останній ред. від 19 листоп. 2010 р.) // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 14–15, 16–17. — Ст. 133.
25. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за фальсифікацію голосування народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради на пленарному засіданні за іншого депутата) : проект Закону № 8286 від 23.03.2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=39979.

Анотація

Приходько Х. Функціональний і процесуальний підходи дослідження українського парламентаризму (до проблеми парламентського процесу в Україні). — Стаття.

Досліджено проблемні питання парламентського процесу в Україні через застосування функціонального і процесуального підходів, зокрема, розкрито питання функціональної і процесуально-правової моделей організації діяльності Верховної Ради України та розроблено практичні рекомендації щодо їх законодавчого вдосконалення.

Ключові слова: парламентський процес, функціональний підхід, функції Верховної Ради України, процесуальний підхід, парламентська процедура, парламентська реформа.

Аннотация

Приходько К. Функциональный и процессуальный подходы исследования украинского парламентаризма (к проблеме парламентского процесса в Украине). — Статья.

Исследованы проблемные вопросы парламентского процесса в Украине путем применения функционального и процессуального подходов, в частности, раскрыты вопросы функциональной и процессуально-правовой моделей организации деятельности Верховной Рады Украины и разработаны практические рекомендации по их законодательному совершенствованию.

Ключевые слова: парламентский процесс, функциональный подход, функции Верховной Рады Украины, процессуальный подход, парламентская процедура, парламентская реформа.

Summary

Prikhodko K. Functional and procedural approaches Ukrainian parliamentary investigation (in the context of the parliamentary process in Ukraine). — Article.

The issues of the parliamentary process in Ukraine was investigated through the application of functional and procedural approaches, in particular, revealed the issues of functional and procedural-law models of rules of order of the Verkhovna Rada of Ukraine and developed practical recommendations for legislative improvement.

Keywords: parliamentary process, the functional approach, the functions of the Supreme Council of Ukraine, the procedural approach, parliamentary procedure, parliamentary reform.

УДК 342.565.2

І. Д. Сліденко

КОНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ З ПОЗИЦІЙ УНІВЕРСАЛІЗМУ

Однією з основних проблем у зв'язку з дослідженнями конституційного контролю в універсальному контексті та його імплементації в трансформаційних системах є проблема співвідношення національного і універсального. Тобто наскільки досвід однієї правової системи може бути використаний як універсальний. З іншого боку, проблема полягає у виділенні окремих універсалій у сфері конституційного контролю, стандартів, прийнятних для будь-якої системи. Друга частина проблеми є більш складною через певні відмінності принципового характеру між різновидами конституційного контролю, а тому зводиться до виділення двох блоків відносин у цій сфері. Перші — рівня відповідних принципів, характерних для конституційного контролю взагалі. Другі — пов'язані, навпаки, з нижчим рівнем функціонування конституційного конт-